

Actualidá entrevista

Art Zoller Wagner

Diseñador de webs, inxenieru social y alministrador de www.asturianUS.org

«N'Asturies, el Gobiernu tien mercáu a tolos axentes sociales, dende los que nun tienen trabayu a los prexubilaos y los estudiantes». Art

Zoller Wagner, descendiente d'asturianos emigraos a los EEXX y ún de los responsables de la web www.asturianUS.org, amuesa la so opinión,

ente'l desencantu críticu y la devoción, d'una patria na que tien de «medrar l'actividá empresarial» pa terminar cola «dependencia».

siempre tuvieren un aquello cola esquierda. Pero parez que los nietos dexaron que l'auto-interés ganara tarrén al porgüeyu de la comunidá.

–N'AsturianUS.org hai fillos dafechu interesantes sobre música asturiana, llingüística, etnografía, gastronomía, sidra, política o xenealoxía. ¿Cuálos fillos xeneren más tráficu?

–Ensin dubia, el filu más popular ye'l de xenealoxía, que pa munchos ye'l puntu d'entrada. Pero otros fillos con tráficu abondo son «Sobre Asturies», «Discusión Política» y «Asturianu y Bables».

–¿Sabies, por exemplu, que la masa molecular de les cadenes d'amino-ácidos na sidra asturiano tán detrás de la espluma que xurde cuando s'echa un culín? Eso púnxolo hai poco Bob Martínez...

–¡Non, hasta güei nun lo sabía!

–La llingua ye un motivu de griesca n'Asturies. Mientres que otros comuñes autónomes con llingua propia fixeron oficial les sos llingües xunto col castellán, el gobiernu del PSOE-FSA nun extendió esi drechu a los sos ciudadanos. ¿Cómo se reflexa eso n'AsturianUS.org?

–Dalgo que fiximos dende'l principiu foi poner tolos controles n'asturianu. ¡Muncha xente díxonos daquella qu'ablucaran porque n'EE UU se-y diera más valía a la llingua que na mesma Asturies! Naguamos por un sitiu aú los miembros faigan «posts» como-yos pete n'asturianu, castellán o inglés. Si que-y damos aliendu a la llingua asturiana y sofítamos la so oficialidá. La nuesa esperanza ye que se-y dea una solución en comuña a la torga legal que tien agora mesmo l'asturianu. Tamién nos prestaría sofitar un dominiu con «ast» pa toles webs asturianas.

–El presidente asturianu, Alvarez Areces, dixo qu'aquello de que más de 18.000 mozos y moces marchaben d'Asturies a la busca trabayu cada añu ye una «lleenda urbana». Decataráste tu d'una diferencia de mentalidá ente eses «lleendes urbanes» y los mozos y moces que quedaren n'Asturies?

–Ye interesante la entuga. Non, nun me decaté de diferencies. Tola xente mozo colos que falara, ensin excepción, tien abondo clara la falta d'oportunidaes n'Asturies. Munchos tuvieron que marchar de la tierriña pa medrar profesionalmente. Una cosa téngola clara y ye que, tean dientro o fuera d'Asturies, la xente mozo siente noxu col Gobiernu del Principáu. Esi refugu pemeque va sentise más y más na política asturiana.

–¿Cuál ye'l to parecer sobre la recesión económica que va pa más de 30 años? Hai dalgún estáu n'EE UU que te remembre'l pieslle de pozos mineros n'Asturies, o del desaniciu de la industria metalúrxica y l'arrequexamientu de l'agricultura tradicional?

«Prestaríame tar n'Asturies p'aidar nel espoxigue de la economía y de la cultura»

MARYLAND, PAUL DE ZARDAÍN

Na última güeyada, la rede d'AsturianUS.org cuntaba con 1.010 miembros. Art Zoller Wagner, descendiente d'emigrantes del conceyu d'Avilés, ye l'alministrador d'esta antoxana virtual en Pasadena, Maryland. Nel añu 2003, llámáralu Suronda González, profesora na Universidá de Nueva York en Binghamton, pa entugar cómo se podía facer el meyor usu de nueves tecnoloxíes p'axuntar a la comunidá astur-americana. Filar una rede social n'Internet abultárayos la forma más afayadiza d'averase a la cultura llariega de los sos güelos y güeles. Bob Martínez, profesor de bioloxía de la Universidá Quinnipiac en Connecticut, convirtióse nel tercer pegollu d'AsturianUS.org, y más tarde aportara Terechu Rondu como moderadora del filu. El sitiu web ye'l resultáu d'un trabayu en comuña, diz Art. Xunto con Alberto Prieto, de Rollins College (Florida), agora amenacen con crear la segunda banda gaites asturiana d'EE UU (hai una yá en Los Angeles, California). Carlos García, maestru gaiteru de Xixón, ta echando-yos un gabitu colos punteros. «Los nuegos intereses tán vivos y camuden tolos díes. Nun tán dientro una curripa como castañes mayuques», diz Art, que tamién garrare'l gusanín y metiérase a deprender la llingua.

–¿En qué tabes pensando cuando echó a andar l'antoxana virtual pa los asturianos de Virxinia Occidental?

–Nel 2003, sabíamos qu'había una rede social abondo activa pente la comunidá astur-norteamericana, sobremanera no qu'afecta a l'ayuda médica y económica. Esa rede taba perafitada nos estaos del mediu-Atlánticu (West Virginia, Pennsylvania), au los enllaces cola industria del zinc inda taben vivos. Pero les redes taben un pocu desaniciaes de la que entamaron a interesase por elles los nietos de los emigraos. Daquella, la idea yera face-yos una antoxana virtual especial pa ellos. Bob Martínez y Terechu Rondu empobinárennos pel bon camín. Toles decisiones tán feches en comuña.

–¿Y cómo foi l'entamu d'AsturianUS.org?

–Home, tuiéremos delles sorpreses. ¡La primera foi que los nuegos primos d'Asturies tenien ganas de charrar con nós! La otra foi

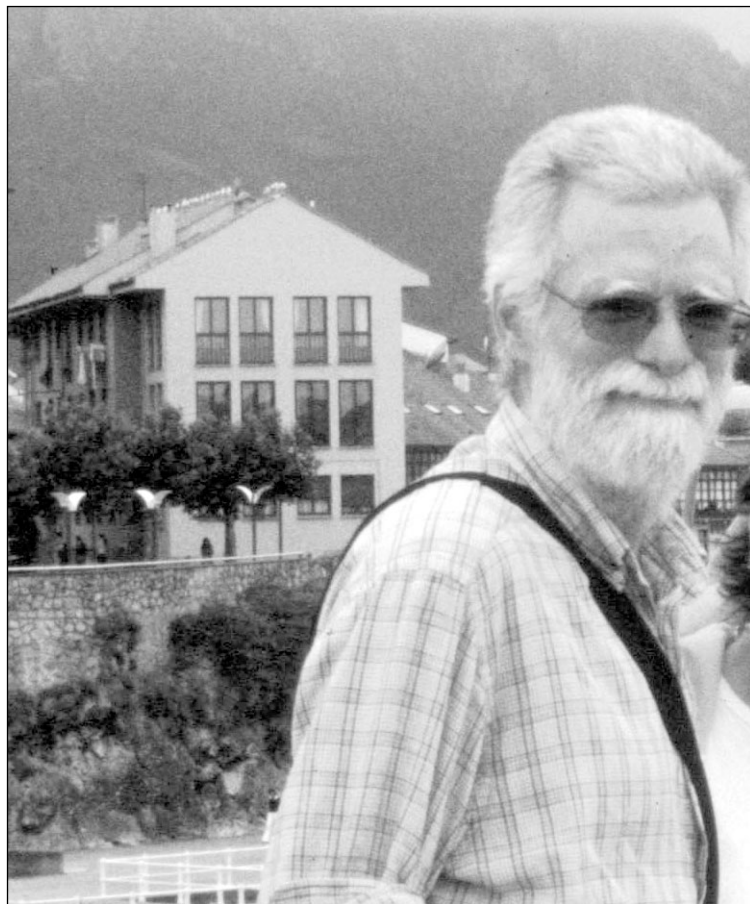
qu'había una bayura de comuñes asturianas que nun conocíamos. La industria del zinc nun foi la única que fixera emigrar a asturianos p'América del Norte. Anguaño sabemos qu'había bien d'otres redes d'emigraos. Sicás, hasta'l sieglu 21 estes redes nun sabíen cuasi nada de lo que facien les otres. Anguaño, el foru tien miembros en dellos países. La metá d'ellos tán n'Asturies. Depués ta la xente emigrao más mozo, asina que l'afuxida d'asturianos continúa.

–Pente la xente de Spelter [Virxinia Occidental] y Donora, en Pennsylvania, cómo ye la identidá astur-norteamericana?

–Spelter ye namái una de les villes cerca de Clarksburg aú vivieren munchos de los emigraos. Hubo un club social asturianu en Clarksburg nel que s'axuntaben miembros de aldees como Anmore y Spelter. Spelter, seique, yera'l sitiu aú los asturianos taben en mayoría pola fábrica de zinc na que facien les xeres más pesaes. De la qu'entamara a perder puxu la industria del zinc, munchos de los asturianos colaron. El procesu de desaniciu de la comunidá, xunto cola aculturización de la mocedá, fixo que seliquín se perdiera conciencia de la identidá asturiana. Los mios primos equi nun saben más qu'una migaya de lo que ye Asturies y la so cultura tan singular. Ún de los mios finxos ye sofitar esi aniciu altraviés de la llingua, la música y la gastronomía.

–¿Cómo aportaron los emigrantes asturianos a EE UU?

–Según la mio lleenda familiar, la historia foi asina: los mios güelos maternos, Aurora Menéndez Conde y Emilio Fernández Álvarez, dexaron Avilés (Sabugu y San Cristóbal) el mesmu día nel que se casaron. Mio bisgüelu taba tan enfocáu cola fía, Aurora, que nun fuera a la boda. Tampoco nun foi a despedise al puertu. Parez que mio güelu dexara Avilés porque nun quería ser pescador como so pa, y tampoco nun quería dir a la mili. De la que mios güelos colaren pa Cuba en xineru de 1914, entramos los dos tenien hermanos en L'Habana. Darréu de 3 años marcharen pa Anmore (Virxinia Occidental) pa nun tar llonxe de Lola, una hermana de la mio güela. El mio güelu, mentanto, tenía 3 hermanos n'EE UU enantes la guerra civil española. Parez que yeren

célebres xugando al balón. Dos d'ellos tomaron p'Asturies cuando la guerra pa bregar n'entrambos los dos bandos. Y daquella morrieran los dos.

–¿Cómo-yos esplicques Asturies a los norteamericanos?

–Emprincipio diciéndo-yos que Asturies fai parte de la «España Verde». Eso ye lo que-yos fai ablucar primero, porque los americanos namái conocen la tierra seco del centro y sur d'España. Faigo la comparanza col paisaxe de Virxinia

«Los sindicatos xueguen un papel dañible apoyando la ineficiencia».

Occidental y California. Depués cuénto-yos coses de la cultura llariega como la gaita, la sidra y la vida n'aldea coles vaques. Termino falando del Arcu Atlánticu y como Asturies tien un aniciu común con Irlanda, Inglaterra, Escocia, Bretaña, Gales, la Isla de Man, Cornualles y Galicia. Dacuandu tópo-me con xente que yá tuvo n'Asturies y siente gran atracción por ella. Asturies tíranos abondo.

–¿Cuál ye'l secretu p'axuntar a persones de tantes nacionalidaes,

sensibilidaes polítiques y formes d'entender la vida?

–Como en cualquier muérganu, hai xente que brega en delles direiciones. Toi avezáu a mandar emails privaos o mensaxes nel foru pa pidir un alderique cortés y más trespencia. Nes eleiciones presidenciales equi n'EE UU abríramos un filu pa coses de política. Tanto los d'esquierda como los de derecha taben encesos de pasión. Munchos namái facien bóveda de llugares comunes del Partíu Demó-

«Sofítamos la oficialidá, enfotaos nun alderique constructivu».

crata o Republicanu. Cuando-yos entrugaben cuestiones más específiques, dellos na marxe derecha retrucaben mal, dacuando con amenaces físiques. Pemeque'l Partíu Republicanu desixera a la so xente una llealtá qu'arrequexó'l pensamientu críticu. Esi tipu de llealtá ye un velenu pa la democracia. Toos tenemos la responsabilidá de pensar independientemente. A min personalmente ablucóme qu'hubiere tanta xente de derechos pente los astur-americanos. Los sos güelos